

KOVIA TUOMIOITA ASERIKOKSISTA, MUTTA LUETTIINKO OIKEAA LAKIA?

Aseiden lainaamisoikeus ja säilyttäminen ovat keskiössä oikeusjutussa, jossa Itä-Uudenmaan käräjäoikeus tuomitsi kahdelle asealan toimijalle vankeutta. Kovat tuomiot antanut käräjäoikeus näyttäisi kuitenkin soveltaneen tärkeimmässä syytekohtassa väärää lakia.

..... TEKSTI MIKKO NISKASAARI

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus tuomitsi tammikuun lopulla törkeästä ampuma-aserikoksesta ja ampuma-aserikoksista helsinkiläiselle asekauppiaalle vuoden, ja asekeräilijälle vuoden ja kaksi kuukautta vankeutta. Vankeusrangaistukset ovat ehdollisia.

Vankeustuomioiden päälle käräjäoikeus tuomitsi roimat oheissakot, kauppiaalle 70 ja keräilijälle 80 päiväsakkoa, mistä kertyy maksettavaa 1 400 ja 6 240 euroa. Oheissakot eivät ole mikään vakioseuraamus, vaan poikkeus. Aluesyyttäjä **Johanna Tauriainen** perusteli vaatimustaan oheissakoista:

Oikeusjutussa ei ole kysymys pimeistä aseista, eikä aseiden myynnistä tai luovuttamisesta luvattomille henkilöille. Kysymys on ennen kaikkea aseiden lainaamisen periaatteista, siis aselain 87 § tulkinnasta.

"Kun ehdollinen vankeustuomio nyt kuitenkin on vain ehdollinen vankeustuomio".

Viime vuoden marraskuussa, kuuden istuntopäivän ja 12 todistajan kuulemisen jälkeen, ennen loppulausuntoja käräjätuomari **Jari Raappana** kysyi syyttäjältä ja vastaajilta:

"Kuten on nähty, kysymys on paljolti lain tulkinnasta ja tässä on tulkintaerimielisyyksiä. Olisiko jutussa mahdollista löytää yhteisymmärrystä?"

Käräjätuomari siis kysyi sovinnon mahdollisuudesta. Tämä on tavanomaista riitajutuissa, mutta erittäin poikkeuksellista rikosjutuissa. Varsinkin, kun syytetään törkeistä rikoksista, joissa ei ole uhria. Siihen nähden kovanpuoleiset tuomiot olivat hieman yllättäviä.

Oikeusjutussa ei ole kysymys pimeistä aseista, eikä aseiden myynnistä tai luovuttamisesta luvattomille henkilöille. Kysymys on ennen kaikkea aseiden lainaamisen periaatteista, siis aselain 87 § tulkinnasta.

LAINAAMISELLA EI OLE MÄÄRÄ-AIKAA

Vastaajien kannalta kohtalokkaimmiksi muodostuivat Jatimatic-konepistooli ja sarjatulitoimintoinen RK62

-rynnäkkökivääri. Ne olivat aseliikkeen omaisuutta, mutta olleet kolmisen vuotta, vv. 2015-18 keräilijän hallussa, hänen tiloissaan Sipoossa. Samoissa, joissa säilytettiin hänen yli 200 keräilyasettaan.

Vastaajat kertoivat viranomaisten kiristäneen vaatimuksiaan, kuinka paljon aseliikkeen omissa liiketiloissa saa yhtä aikaa olla sarjatulitoimisia aseita. Aseiden omistukselle ei ole ylärajaa, samanaikaiselle säilytykselle samoissa tiloissa on. Siksi kaksi ylimääräistä asetta siirrettiin keräilijän tiloihin.

Syyttäjä piti pitkää laina-aikaa lainavastaisena, ja juuri laina-aika näyttää olevan koko oikeudenkäynnin ydin. Syytteillä haettiin tuomiota, joka määrittäisi, kuinka pitkäksi aikaa ase voi lainata. Tämä ei onnistunut.

Kantaansa tukemaan syyttäjä tuotti todistajaksi Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lupakomisario **Tommi Hermosen**, jonka mielestä aseiden lainaamiselle tulee olla tarkoitus, "idea," mihin ase lainataan. Esimerkiksi metsästysretki, ampumakilpailu tai aseiden kokeilu. "Hänestä oli vaikea kuvitella mitään asiaa, missä ylipäätään olisi peruste lainata aseita vuosiksi."

Helsingin poliisilaitoksen **Ilari Vilén** todisti lain sisällöstä täysin päinvastoin, ja hänellä oli siitä myös oma-

Mitä ilmeisimmin hovi oikeus joutuu tutkimaan, syyttikö syyttäjä ja tuomitsiko Itä-Uudenmaan käräjäoikeus väärän lain nojalla.

kohtainen kokemus. Hän oli reilut toistakymmentä vuotta sitten tehnyt rikosilmoituksen eräästä toisesta helsinkiläisestä aseliikkeestä olevasta haulikosta, joka oli ollut 10 vuotta lainassa. Asehallinnolta pyydettyssä lausunnossa oli kuitenkin ilmoitettu, ettei laina-aikaa ole määritelty, joten syyttäjä oli tehnyt syyttämättäjättämispäätöksen, joka on poliisilla ollut ohjenuorana vastaavissa tapauksissa.

Vilen kertoi silloisen asehallintopäällikön todenneen, että koska laki ei tunne lainauksen aikamääristä pituutta, ei ole rikosta, mitä lähteä tutkimaan. Hänen mukaansa tästä on poliisien valtakunnallisessa koulutuksessa ollut aika paljon keskustelua, ja linjana on pidetty, että niin kauan kuin laina-aikaa ei määritellä, aselainausasioille ei tehdä oikein mitään. Koska laissa ei määritellä laina-ajan pituutta, poliisi ei ole puuttunut lainoihin.

Poliisihallituksen nykyinen asehallintopäällikkö **Mika Lehtonen** oli samalla linjalla: aselaissa ei säädetä laina-ajasta, eikä kolmen vuoden laina-aika ole poikkeuksellinen. ”Eriytyisen vaarallisia ampuma-aseita saa niitäkkin lainata, jos lainansaajalla on oikeus niiden lainaamiseen”, Lehtonen todisti.

Näiden lausuntojen nojalla käräjäoikeus totesi, ettei ampuma-aselaissa ei ole säädetty hyväksyttävän laina-ajan pituudesta, eikä vastaajien toimia voi siis tältä osin moittia.

Syyttäjän tämän vaatimuksen kaatumisella on suuri merkitys kaikkien aseharrastajien kannalta.

LAINAUSSÄÄNNÖT LAITETTIIN UUSIKSI

Vastaajat katsoivat keräilijällä olleen oikeus pitää RK-62 ja Jatimaticia hallussaan, koska hänellä oli lupia vastaaviin aseisiin. Helsingin lupapoliisin Ilari Vilen kertoi, ettei keräilijän erva-aseiden lainaamiseen aseliikkeestä oltu puututtu juuri hänellä olevien sarjatulioikeuksien vuoksi. Hänellä on ollut toimintatavaltaan ja tyyppiltään vastaavia aseita.

Syyttäjä kiisti lainaamisoikeuden.

Poliisihallituksen aseseppä todisti Jatimaticin ja keräilijällä olleen ns.

korsumallisen Suomi-konepistoolin, ja toisaalta sekä rynnäkkökivääri RK-62 ja keräilijällä myös olleen Lahti-Saloranta-pikakiväärin eroavan toisistaan käyttötarkoituksen ja muiden ominaisuuksien osalta.

Syyttäjän toinen todistaja Tommi Hermonen todisti, etteivät Jatimatic ja keräilijällä oleva Suomi-konepistooli ole kätkevävyyden suhteen vastavia, vaan hänen ymmärryksen mukaan ne ovat kaksi ihan erilaista asetta. Hänelle ei tullut edes mieleen, mihin tarkoitukseen ja millä perusteella Jatimaticiin voisi saada luvan.

Rynnäkkökivääri RK-62 puolestaan ”on perinteinen yksittäisen taistelijan ase puolustusvoimien virkakäytössä ja keräilijällä ollut Lahti-Saloranta-pikakivääri on tuelta ammuttava ryhmäkohtainen ase. Rynnäkkökivääri RK-62 on kätkevävyyden kannalta ihan toista luokkaa kuin pitkä Lahti-Saloranta-pikakivääri”, todisti komisario Hermonen.

Tämä aselain 87 §:n lainaussääntöjen kannalta aika epärelevantilta vaikuttavan todistelun lisäksi käytössä oli Poliisihallituksen 14.5.2021 antama lausunto, jossa käräjäoikeuden mukaan ”on ilmoitettu ne aseet, jotka teknisiltä ominaisuuksiltaan vastaavat Jatimaticia ja rynnäkkökivääri RK-62:ta. Lausunnossa ei ole ilmoitettu, että Jatimatic ja Suomi-konepistooli (ns. korsumalli) sekä rynnäkkökivääri vastaisivat toisiaan teknisiltä ominaisuuksiltaan.”

Todistajien näkemysten ja Pohan lausunnon perusteella käräjäoikeus katsoi, etteivät lainatut ja keräilijällä olleet aseet vastanneet toisiaan, joten keräilijällä ei ollut lainausoikeutta noihin kahteen sarjatuliaseseen. Tällä perusteella käräjäoikeus katsoi keräilijän syyllistyneen tässä kohdin törkeään ampuma-aserikokseen. Samoin asekauppiaan, jonka se katsoi lainanneen aseet.

SOVELLETTIINKO VÄÄRÄÄ LAKIA?

Käräjäoikeuden tulkinta lainaamisen säännöistä saattaa olla monille aseharrastajille uusi ja ehkä erikoinenkin. Takana on aselain muutos.

Lainauksen säännöt ovat aselain 87 §:ssä, jonka ensimmäisen momentin 10 kohta säättää:

”10) erityisen vaarallisen ampuma-aseen saa lainata vain sille, jolla on oikeus toimintatavaltaan ja asetyypiltään vastaavan erityisen vaarallisen ampuma-aseen hallussapitoon;”

Tämä kohta ei ole ollut tässä muodossaan voimassa pitkään. Sitä ennen kohdassa todettiin ”jolla on oikeus toimintatavaltaan ja muuten vastaavan erityisen vaarallisen ampuma-aseen hallussapitoon”. Muutos on siis yksi sana: ”muuten” tilalle tuli ”asetyypiltään”.

Tämä sisältyi lakiesitykseen HE 179 / 2018, joka hyväksyttiin 17.6.2019 ja tuli voimaan kuukautta myöhemmin, 15.7.2019. Tämä oli muuten vuonna 1998 hyväksytyt aselain 26. muutoslaki, sen jälkeen on hyväksytty vielä seitsemän aselakia muuttavaa lakiesitystä.

Lakiesityksen perustelut ovat kovin niukat: ”Pykälän ensimmäisen momentin 10 kohtaa tarkennettaisiin niin, että kun sen mukaan erityisen vaarallisen ampuma-aseen saa lainata vain sille, jolla on oikeus toimintatavaltaan ja muuten vastaavan ampuma-aseen hallussapitoon, sana ”muuten” korvattaisiin sanalla ”asetyypiltään”. Lisäksi tarkennettaisiin, että lainaksisaajalla tulisi olla hallussapitoon oikeuttava lupa nimenomaan erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen. Muutoksilla selvennettäisiin sitä, kenelle erityisen vaarallisen ampuma-aseen saa lainata.”

Moniko aseharrastaja tai kukaan muukaan osaisi tuon kohdan ja sen perustelujen vuoksi päätellä, että muutoksen jälkeen Suomi-konepistoolin omistajalle ei voi lainata Jatimaticia? Voiko muutoksen

perusteella tällaista edes päätellä? Asetekniikan näkökulmasta molemmat ovat konepistooleja ja sellaisena ne myös aselupiin yleensä on kirjattu.

Oikeusjutun kannalta oleellisinta lienee ajoitus. Aseet olivat keräilijän tiloissa helmikuusta 2015 helmikuuhun 2018. Lakimuutos tuli voimaan 15.7.2019. Lakia ei voi soveltaa takautuvasti. Ei myöskään poliisihallituksen toukokuussa 2021 antaman lausunnon ohjeita.

Mitä ilmeisimmin hovioikeus joutuu tutkimaan, syyttikö syyttäjä ja tuomitsiko Itä-Uudenmaan käräjäoikeus väärän lain nojalla.

SÄILYTYSTILAT KELPAAVAT – EIVÄT KELPAA

Syyttäjällä oli tätä lainaamista vastaan vielä kolmaskin valtti: kiistää niiden säilytystilojen asianmukaisuus, jossa nuo kaksi sarjatuliasetta kolme vuotta olivat.

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen konstaapeli kertoi, ”etteivät säilytystilat olleet kelvollisia, eikä hän olisi hyväksynyt tiloja aseiden säilytykseen. Aseiden säilytys kaapeissa oli sinänsä ollut kunnossa, mutta tila oli ollut tavallinen asumaton toimistotila pienkerrostalossa. Mitään rakenteellista suojausta kuoreen ei ollut tehty eli ovet

olivat normaalit kerrostaloasunnon ovet. Huoneistossa ei ollut ollut toiminnassa rikosilmoitinlaitejärjestelmää.”

Tällä perusteella käräjäoikeus katsoi, ettei noita kahta sarjatuliasetta oltu säilytetty asianmukaisesti. Tuomiosta ei kuitenkaan selviä, miksi noissa tiloissa saattoi säilyttää yli 200 muuta asetta, joukossa sarjatuliasetta. Keräilijään ei syytetä niiden väärästä säilyttämisestä. Konstaapelikin todisti vain, ettei ”hän olisi hyväksynyt tiloja”. Joku muu oli hyväksynyt.

Käräjäoikeus katsoi lisäksi aselain edellyttävän, että elinkeinonharjoittaja säilyttää kaikki aseensa omissa toimipisteessään.

Jatimatic ja sen muuntaminen

Keräilijää syytettiin myös puoliautomaattisen Jatimaticin muuntamisesta sarjatulitoimiseksi.

Keräilijä oli ostanut aseensa itselataavana, jollaisena se oli luvitettu. Myös keräilijän lupa kirjoitettiin itselataavalle aseelle.

Myöhemmin ase tutkittiin Keskusrikospoliisin rikosteknisessä laboratoriossa, jonka koeammunnassa ase oli lauennut muutaman kerran pe-

räkkäin, sarjatulella. Laboratorio ilmoitti, että tämän ”Jatimatic-konepistoolin toimintatapa on sarjatuli”. Syyttäjä syytti keräilijää törkeästä ampuma-aserikoksesta.

KRP:N LAUSUNTO EI PÄTENYT

Tosin laboratorio ei havainnut aseessa muuntamisen merkkejä, eikä sellaisia havainnut myöskään Pohan aseseppä. Keräilijä kiisti jyrkästi muuntamisen pitäen ajatusta absurdina: muuntaminen olisi pilannut keräilykappaleen.

Käräjäoikeuden johtopäätöksestä voi aistia turhautumista laboratorion lausuntoon:

”Keskusrikospoliisin Rikosteknisessä laboratorion lausunnon aseteknisestä tutkimuksesta ilmenee, että Jatimatic on toiminut ajoittain muutaman patruunan sarjatulella. Käräjäoikeudelle on jäänyt epäselväksi, että miksi ase

on toiminut ainoastaan ajoittain muutaman patruunan sarjatulella, jos ase kerran väitetysti on sarjatulitoimintoinen. Notorista on, että sarjatuliasetta ampuu säännönmukaisesti sarjatulta eikä ainoastaan ajoittain ja muutaman patruunan verran. [Keräilijä] on kertonut, että Jatimatic on toiminnaltaan hyvin epävarma ase.”

”Esitetyn selvityksen perusteella käräjäoikeus katsoo, ettei mahdollisuutta aseiden virheestä voida sulkea kokonaisuudessaan pois. Asiassa jää myös perusteltu epäily aseiden väitetystä sarjatuliominaisuudesta. Sanoittu seikka ei voi koitua [keräilijän] vahingoksi.”

Joten käräjäoikeus hylkäsi tämän syytteen.

Jutun syytteet koskivat myös pulttilukkokiväärin ja .22 lr pistoolin lainaamista ja hallussapitoa, sekä aseenkäsittelyluvan vanhenemisen merkitystä.

Tosin laboratorio ei havainnut aseessa muuntamisen merkkejä, eikä sellaisia havainnut myöskään Pohan aseseppä. Keräilijä kiisti jyrkästi muuntamisen pitäen ajatusta absurdina